

УДК 37.013.74

**Голубкова Н.Л.**

*Сумський державний*

*педагогічний університет*

## **РОЗВИТОК ПАРТНЕРСТВА ШКОЛИ, СІМ'Ї ТА ГРОМАДИ: АМЕРИКАНСЬКИЙ ДОСВІД**

*У статті розглядаються основні тенденції та закономірності розвитку партнерства школи, сім'ї та громади у США. Автор підкреслює той факт, що налагодження та розвиток зв'язків з сім'ями та громадами сприяє соціальному, емоційному та розумовому розвитку дітей.*

*The article touches upon the main tendencies and regularities of development of school, family and community partnership. The author points out that establishment and development of relations with families and communities promotes social, emotional, and academic growth of children.*

На сучасному етапі розвитку українського суспільства для успішної реалізації завдань освіти та виховання підростаючого покоління недостатньо зусиль тільки школи, потрібні нові форми взаємодії з сім'єю та громадою, що відповідають умовам соціально-економічного, політичного та культурно-освітнього життя країни.

У цьому контексті надзвичайно важливим є вивчення теоретичних і методичних засад організації партнерства школи, сім'ї та громади у вихованні дітей різних країн світу. Великий інтерес становить досвід Сполучених Штатів Америки. Відомо, що партнерство школи, сім'ї та громади було визнано національною метою для всіх шкіл Законом, що отримав назву “Цілі 2000: Закон про освіту Америки” (1994). З того часу в багатьох штатах та округах одним із основних напрямків шкільної політики є налагодження та розвиток зв'язків з сім'ями та громадами [6].

Особливості функціонування та розвитку партнерських відносин між школою, сім'єю та громадою стали предметом наукового вивчення таких американських дослідників, як С. Боал, Д. Девіс, Н.Р. Дженсорн, А.У. Доде, Дж. Епштайн, Б.С. Саймон, М. Сандерс, Ф.Л. Ван Вурхіс та ін. Слід зазначити, що наявність багатого прогресивного американського досвіду впровадження партнерства школи, сім'ї та громади потребує більш глибокого вивчення та застосування в загальноосвітній школі України.

Метою статті є визначення основних тенденцій і закономірностей розвитку та функціонування партнерства школи, сім'ї та громади в США.

Відповідно до окресленої мети були поставлені такі завдання:

1. На основі дослідження державних нормативних документів та науково-педагогічної літератури визначити специфічні особливості впровадження партнерства школи, сім'ї та громади в загальних середніх школах США.

2. Охарактеризувати моделі партнерства школи, сім'ї та громади, запровадження яких сприяє соціальному, емоційному та розумовому розвитку дітей.

Успішне партнерство школи, сім'ї та громади базується на взаємності, а саме взаємній відповідальності за навчання та виховання дітей. Розвиток успішного партнерства є процесом демократичним, який передбачає визнання різноманітності інтересів, рас, релігійних поглядів та освітнього статусу учасників, які повинні бути підготовлені до вирішення конфліктних ситуацій демократичним шляхом: переговорами та компромісом [3; 35].

Ставлення школи до дітей взаємопов'язане зі ставленням до сімей цих дітей. Якщо вчителі школи сприймають дітей лише як учнів, то таким чином вони відокремлюють сім'ю від школи. А звідси випливає, що сім'я не повинна втручатися в процес навчання та виховання дітей у школі.

Якщо ж учителі сприймають учнів насамперед як дітей, то вбачають у сім'ї та громаді своїх партнерів у навчанні та вихованні дітей, зокрема партнерів, які поділяють відповідальність за дітей, мають спільні інтереси і разом працюють над розробкою та створенням нових ефективних програм розвитку здібностей дітей.

Потреба в подальшому розвитку співпраці школи, сім'ї та громади обумовлена багатьма чинниками. Вважається, що партнерство може покращити шкільні програми та мікроклімат у школі, налагодити сімейні зв'язки, забезпечити підтримку членів сімей, підвищити лідерство батьків, об'єднати сім'ї учнів, а також з'єднати їх з громадою, і насамкінець, допомогти вчителям більш ефективно виконувати свою роботу. Але головна причина налагодження партнерських відносин полягає в тому, щоб допомогти дітям досягти успіхів у навчанні, підготувати їх до життя у демократичному суспільстві як активних громадян. Якщо батьки, учителі, учні сприймають один одного як партнери у навчанні та вихованні, то завдяки їхнім зусиллям створюється громада, яка дбає про інтереси учнів і розпочинає свою роботу щодо виховання активного громадянина, якому притаманні демократична культура й усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її громадянською відповідальністю.

Безумовно, “у центрі моделі партнерства школи, сім’ї та громади є учень, оскільки учні є головними учасниками процесу навчання, розвитку та досягнення успіхів у школі” [4, 11]. Звичайно, співпраця школи, сім’ї та громади не є гарантом успішних учнів, але розроблені ними партнерські заходи щодо залучення учнів, учителів, керівництва шкіл до співпраці посилюватимуть мотивацію до досягнення особистих успіхів школярів. Отже, якщо діти відчують піклування та турботу про них, усвідомлюють необхідність працювати наполегливо в ролі учнів, то вони зможуть зробити все можливе, щоб навчитися читати, писати, рахувати й опанувати інші навички, які допоможуть досягнути кращих результатів у навчанні.

Зі спостережень відомо, що саме учні відіграють вирішальну роль в успішному партнерстві школи, сім’ї та громади. Досить часто саме діти стають для батьків головним джерелом інформації про школу. В ефективно розроблених програмах партнерства вчителі допомагають учням зрозуміти, що надзвичайно необхідним є встановлення традиційного зв’язку з сім’єю (не приховувати, а приносити додому батькам записки від учителів та звіти про успішність), а також необхідними є нові форми спілкування (спільне виконання домашніх завдань, проєктів, участь у батьківсько-викладацьких конференціях).

На жаль, у деяких школах США все ще є педагоги, які переконані, що зможуть успішно виконувати свою роботу, якщо сім’я не втручатиметься в навчальний та виховний процес школи. Крім того, є сім’ї, які дотримуються думки: батьки виростили свою дитину, а тепер завдання школи – дати їй освіту. Таке трактування ролі школи та батьків в освіті та вихованні дітей пов’язане з “розмежуванням сфер впливу” на дитину (школа – сім’я – громада) [5].

Існують також учителі, які розуміють, що не зможуть ефективно виконувати свою роботу без допомоги сім’ї та без підтримки громади. Більшість батьків прагнуть якомога більше знати, що відбувається в школі, щоб допомогти своїм дітям. Ці погляди відбивають “теорію спільного впливу”, яка має величезне значення в організації ефективного партнерства школи, сім’ї та громади.

В умовах ефективного партнерства вчителі та адміністрація створюють школу, якій притаманні риси сім’ї. Така школа визнає індивідуальність кожної дитини і допомагає почувати себе особливою, бути членом цієї великої сім’ї. Такі школи-сім’ї відкриті для кожної сім’ї без винятку.

З іншого боку, батьки створюють сім’ї, схожі школи. Такі сім’ї визнають, що кожна дитина – це учень. Саме ці сім’ї сприяють розумінню значущості школи, домашнього завдання і тих видів навчальної діяльності, які формують

навички і допомагають досягти успіхів.

Громади, у структурі яких групи батьків працюють разом, розробляють заходи та програми, направлені на визнання та нагородження учнів за успіхи в навчанні. Ці громади сприяють розвитку творчості та майстерності дітей, підсилюють умотивованість і зацікавленість учнів до навчання. Крім того, громади проводять заходи, направлені на покращення підтримки дітей сім'ями.

У свою чергу, сім'ї й учні піклуються про громаду, допомагають сусідам та іншим сім'ям на засадах волонтерства, яке є дуже поширеним і почесним у США. Завдяки таким відносинам між школою, сім'єю та громадою, концепт громадської школи стає більш реальним. Це школа, у якій діти не лише отримують знання з академічних дисциплін, але й беруть участь у проектах та виховних заходах шкільних і позашкільних. Ця школа не закінчується після дзвінка.

Школи та громади, які працюють за програмами зв'язку з сім'ями, у своїй роботі враховують потреби сім'ї та особливості відносин у них, і тому вони відповідають інтересам усіх сімей їхніх учнів. Якщо поєднати всі ці концепції, то діти отримають громади, у яких можна навчатися, або громади, які піклуються про дітей, про їхні результати у навчанні.

Усі ці аспекти пов'язуються з “теорією перетинання сфер впливу”, але вони не є абстрактними концепціями, а проявляються під час проведення різних святкових заходів, бесід, під час виконання різних виховних проектів [5].

У школі, яка живе за моделлю сім'ї, учитель знає, коли в учня виникають проблеми і як йому допомогти. Учень може ненароком назвати вчителя мамою або татом, а потім розсміятися від збентеження.

У сім'ї, яка тісно співпрацює зі школою, батьки знають, що виконання домашнього завдання стоїть на першому місці, і тому заохочують дітей до цього. Інколи діти вдома можуть підняти руку, як на уроці, щоб сказати щось за обідом, а потім разом з батьками посміятися над своєю поведінкою.

Громади теж наближаються до дітей і батьків, школа ж не відокремлюється ні від сімей, ні від громади. Громади, перш за все, підтримують шкільні програми та ініціативи. Люди завжди пам'ятають ті заходи, які відбувалися в громаді, і які допомогли їм усвідомити свою талановитість, дали можливість пишатися собою, своєю сім'єю та школою.

Усі наведені приклади відносин є яскравим свідченням потенціалу шкіл, сімей та громад у створенні такого навчального середовища, у якому піклуються про дітей, про їхню успішність, у якому дитині належить центральне місце у навчально-виховному процесі.

На жаль, існують школи, які мають чудові навчальні плани, але ігнорують сім'ю дитини, не приділяють уваги розвитку партнерських відносин із громадою. Такі школи створюють бар'єр між учителями, батьками та дітьми, що негативно впливає на шкільне життя та процес навчання.

Необхідно зазначити, що існують школи з низьким рівнем академічних планів, що все-таки негативно впливає на навчання дітей, але вони ефективно залучають батьків і громаду.

Жодна з названих шкіл не є прикладом навчального середовища, у якому піклуються про дітей і вимагають високої академічної майстерності, гарних зв'язків і продуктивних взаємодій школи, сім'ї та громади.

Деякі діти досягають успіхів у навчанні, незважаючи на низький рівень залучення батьків до процесу навчання або навіть, коли батьки взагалі не цікавляться навчанням своїх дітей. У цьому випадку школа має інші академічні програми та програми підтримки. Учителі та члени громади можуть забезпечувати ефективне керівництво та заохочувати цих дітей до навчання.

Доведено, що чим більша підтримка школи, сім'ї та громади, тим більше учні відчують піклування та захист, тим краще вони розуміють мету освіти, тим наполегливіше працюють над розкриттям свого потенціалу, налагоджують позитивні відносини та визначають свою поведінку в школі. Спільні інтереси школи, сім'ї та громади, створення відповідних умов, піклування про дітей є основними чинниками успіху учнів [3].

Учасники шкільної громади, яка зацікавлена в запровадженні партнерства, постійно працюють над покращенням сутності та впливу партнерства. Хоча взаємодія педагогів, учнів, батьків та членів громади не завжди успішна, але програми партнерства закладають підґрунтя поваги, взаєморозуміння та довіри. Ефективне партнерство спроможне витримати конфлікти, суперечки, дебати і забезпечить засоби та шляхи вирішення проблем. Крім того, воно не лише може витримати випробування, а й навіть може стати міцнішим. Партнерські відносини допомагають розв'язати проблеми, які виникають між учнями, педагогами та батьками.

Провівши спостереження та проаналізувавши партнерську діяльність учителів, учнів та батьків у школах США, американські науковці (Дж. Епштайн, Б.С. Саймон, М. Сандерс та ін.) визначили такі важливі тенденції партнерства школи, сім'ї та громади:

- у справі партнерства спостерігається тенденція поступового зниження активності учнів старших класів, якщо школа і батьки не працюють над розвитком певних практик партнерства відповідно до кожного року

навчання (класу);

- у заможних громадах вищий рівень залучення сімей, хоча школи та вчителі в економічно слабких громадах спрямовують свою роботу на налагодження ефективного партнерства з сім'ями своїх учнів;
- школи економічно слабких громад працюють із сім'ями не тільки над проблемами та труднощами їхніх дітей, але також над розробкою та розвитком збалансованих партнерських програм, які забезпечують позитивні досягнення учнів;
- батьки-одинаки, батьки, які працюють та живуть далеко від дому, менше залучаються до шкільних заходів. Школа може надавати цим батькам у зручній для них час можливість волонтерської підтримки школи та їхніх дітей [5].

На основі досліджень, проведених американськими вченими у школах США, можна зробити такі висновки щодо впровадження партнерства школи, сім'ї та громади:

- майже всі американські сім'ї піклуються про своїх дітей, хочуть, щоб вони успішно вчилися в школі, і вважають за необхідне отримувати детальну інформацію від шкіл і громад, щоб залишатися діючими партнерами в процесі навчання та виховання дітей;
- майже всі американські вчителі та адміністратори шкіл усвідомлюють важливість залучення батьків до партнерства, але часто не знають, як саме побудувати продуктивні партнерські відносини. Крім того, дуже часто педагоги остерігаються запроваджувати партнерські програми. Через це партнерство потрапляє у безвихідне становище;
- майже всі учні американських шкіл усіх ступенів – молодшого, середнього та старшого – хотіли б, щоб їхні батьки більше залучалися до життя школи, за умови, що вони будуть відігравати головну роль у встановленні зв'язків між домом і школою. Учні вимагають детальної інформації про діяльність школи, щоб можна було поділитися нею зі своїми батьками.

Результати досліджень американських учених (Дж. Епштайн, М. Сандерс, Б. Саймон та інші) доводять, що громади, які прагнуть запровадити до навчального та виховного процесу, створюють усі умови, щоб залучити навіть тих батьків, котрі не мали наміру співпрацювати зі школою [4].

Усі три учасники партнерства – школа, сім'я та громада – впевнені, що партнерство – це важлива умова для досягнення учнями успіхів у навчанні упродовж усіх років шкільного життя. Партнери усвідомлюють необхідність

спільних інтересів та відповідальності за дітей, і тому вони наполегливо працюють над розробкою та запровадженням кращих програм для учнів.

### ЛІТЕРАТУРА

1. Сбруева А.А. Порівняльна педагогіка: Навчальний посібник. – Суми: Редакційно-видавничий відділ СДП, 1999. – 300 с.
2. Джурицкий А.Н. Развитие образования в современном мире. – М.: Владос, 1999. – С. 126 – 128.
3. Davies D. How to build partnerships that work // Principal. – September 2006. – Vol. 80, № 1. – P. 32 – 34.
4. Epstein, J., Jansorn, N.R. Developing successful partnership programs // Principal– January 2004. – Vol. 83, № 3. – P. 10 – 15.
5. Epstein, J., Jansorn, N.R. School, family, and community partnership link the plan // Education digest. – February 2004. – Vol. 69, №6. – P. 19 – 23.
6. Goals 2000: Educate America Act. – Washington, D.C.: U.S. Department of Education Printing Office, 1996. – 132 p.

УДК 378.14:371.134(477)

**Г.Г. Костенко**

*Сумський державний  
педагогічний університет*

### **ДОСВІД СИСТЕМНОЇ РЕФОРМИ ОСВІТИ США. МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРЕСИВНИХ НАДБАНЬ У СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

*У статті подано пропозиції щодо вдосконалення підготовки українських учителів до участі в реформаційних процесах у галузі освіти з урахуванням досвіду такої підготовки американських учителів, а саме зміни у змісті та структурі української педагогічної освіти.*

*The article contains proposals to improve training of Ukrainian teachers for taking part in school reforms taking into account experience of such training, these are changes in content and structure of Ukrainian pedagogical education.*

На сьогоднішній день значно змінилося співвідношення зовнішніх та внутрішніх чинників впливу на формування вітчизняної освітньої політики. Відбувається постійне збільшення зовнішніх чинників, які фактично регулюють допустимі межі впливу внутрішніх чинників. Усе це є проявом глобалізаційних процесів, що набули суттєвого розвитку протягом останніх років. Але, на нашу думку, потрібно враховувати, що процеси глобалізації стимулюються країнами Заходу, в першу чергу Сполученими Штатами Америки, які прагнуть орієнтувати світ на власну систему політичних та соціокультурних цінностей. Тому ці процеси нерідко суперечать багатовіковим традиціям і звичаям країн,